Valodas konsultācijas: elektroniskā datubāze

http://www.valodaskonsultacijas.lv/lv/questions/1050

Jautājums

Kā pareizi: ***čipēt*** vai ***čipot***? Vai suņus ***čipē*** vai ***čipo***?

Atbilde

Iespējami abi varianti: ***suņus čipē*** un ***suņus čipo***.

Piedēkļi *-ē-* un *-o-* ir plaši izmantoti darbības vārdu darināšanā. „Latviešu valodas gramatikā" piedēkļu raksturojumā teikts: „Visos latviešu rakstu valodas attīstības posmos aktīvākais verbu [darbības vārdu] darināšanas līdzeklis ir *-ē-*. [..] [A]r piedēkli *-ē-* darināto darbības vārdu ir daudz vairāk nekā citu sufiksālo atvasinājumu. Raksturīgs arī tas, ka piedēklis *-ē-* ticis un tiek aktīvi izmantots, atvasinot vārdus gan no latviskas cilmes motivētājvārdiem, gan no aizguvumiem. Turklāt, attīstoties dažādu nozaru terminoloģijai, vērojama tendence pieaugt tieši citvalodu cilmes celmu motivācijai. Raksturīgs arī tas, ka daudzi atvasinājumi ar *-ē-* ir transliterēti vai kalkoti verbi." (Vulāne 2013, 290) Bieži lietoti tādi atvasinājumi kā *dublēt* (no franču *doubler*), *ekscerpēt* (no latīņu *excerpere*), *fiksēt* (no franču *fixer*). Tātad no vārda *čips* (angļu val. *chip*) iespējams atvasināt darbības vārdu *čipēt*.

Arī *-o-* ir viens no produktīvākajiem derivatīvajiem [atvasināšanas] piedēkļiem, un „lietvārda motivētie atvasinājumi izsaka nozīmi: izmantot darbības veikšanai ar motivētājvārdu nosaukto priekšmetu – *slēpot, slidot, nūjot, kuģot, laivot, riteņot, plostot, naglot, virpot, algot*". (Vulāne 2013, 290) Ar laivu var laivot, ar naglu – naglot, tātad ar čipu iespējams čipot.

Abi atvasinājumi latviešu valodā ir iespējami. Latvijas Zinātņu akadēmijas Terminoloģijas komisijas Informācijas tehnoloģijas, telekomunikācijas un elektronikas terminoloģijas apakškomisija (LZA TK ITTEA) ir ieteikusi lietot *čipot*, un šī varianta pārsvars ir arī Nacionālajā korpusu kolekcijā, savukārt Valsts valodas centra Latviešu valodas ekspertu komisija atbalstījusi paralēlformas. **Tātad pieļaujams lietot gan *čipēt*, gan *čipot*.**

Avoti

Vulāne, A. Vārddarināšana. *Latviešu valodas gramatika*. Atb. red. D. Nītiņa, J. Grigorjevs. Rīga : LU Latviešu valodas institūts, 2013, 288., 290. lpp.

Latvijas Nacionālais terminoloģijas portāls: čipot

VVC LVEK 18.05.2016. sēdes protokols Nr. 51 2. §

Zilgalve, E., Pūtele, I., Pēča, K. Valodas konsultācijas. *Valodas prakse: vērojumi un ieteikumi*. Populārzinātnisku rakstu krājums. Nr. 20. Atb. red. V. Šaudiņa. Rīga : Latviešu valodas aģentūra, 2025, 229.–230. lpp.